

on (viri boni, fenen, ter ver- in zijn wil- tot punten beves- nopsis op het ver Prof. Hepp rof. Hepp zich Synopsis in de ten zuivere en rk dus ook de e (zie het ver- n citaat). Wa- werk gaan: hij de „ware“ en rdoor zij VAN worden onder- n het vervolg zijn best, te n schismatieke e zuivere leer het gebod der haar leer van. reef, toen daar staan kan met nog zuiver ge- schismatiek is, ver preekt; en scheiden zijn, zijnde kwestie kon gehouden t eind van zijn Reformatoren, „secte“ Rome de Synopsis, en citeerde, on- spreken door i ander, maar beroept zich, urt in de wer- id, op Thomas, kerk.

uitspraak van ij Rivetus, dien ndat hij, naast psis is. Rivetus imma Controv., de Roomsche an Rome. Maar at“ één is, en l van het nin- an. Hij wil al- en de aanwij- de kerk-lijn essie (dan was it aangewezen), 2:3, van de e tweede vader t straffeloos bij op Cyprianus

Ik tref bij hem kerk (Miscell., ragraaf is: dat geweest is, en eid nu bestaat. an die eenheid Cyprianus aan lat het bestaan , of bepaalde ering kan zijn vergelijken zijn de vele huizen n lichaam (60). in wat God aan plaatselijk, ge- hebben de ge- Gods Woord gebruiken; Jes. de duiven, die lag“ (Prof. Rid- edoelt dan met

Inst. Theol. El. volzin van Cy- rivetus, demon- ind optredende heid der plurale rk. Zijn er over telkens afzon- ardoor de een- zegt Terretinus, in een veelheid n macht over e dan, het ook ende uitspraak- en geen elkaar gsvetegenwoor- en, noch spre- n. Turretinus' dit punt niet an juist in een i der kerk.

or, op wien Dr t zoo vaak be- ver de REGEE- col aan, en laat misduiding van niettemin den rdt (De Moor,

Comm. Perp., VI, 263). Nu heb ik dit geschrift van Maresius niet in mijn bezit, ik heb ook geen tijd, het te halen. Wel heb ik Maresius' Foederatum Belgium, d.w.z. een exegese van de NED. GE- LOOFSBELIJDENIS. Merkwaardigerwijze vind ik daar in de exegese van art. 27 der Ned. Geloofsbelijdenis wéér den bekenden volzin van Cyprianus: bl. 381. Wéér hetzelfde betoog: een afwijzing van de Roomschen, die uit de een- heid der kerk concludeeren tot één zichtbaar hoofd (den paus), maar voorts geen afwijzing, doch een handhaving van Cyprianus' uitspraak, dat die eenheid uitkomen moet (zij het op andere wijze) in het zichtbare, zoodat Cyprianus' uitspraak niet kan samengaan met de gelijktijdigheid of (inzake de instituut-rechten) onderlinge tegenstrijdigheid van verschillende plurale instituten; zoo iets pluriformiteit te noemen, is met Cyprianus' bedoeling ten eenenmale in strijd.

Ik laat de kwestie van de Synopsis hiermee verder rusten.

Om niet de eenheid van elk artikel te breken, bewaar ik het beloofde slot van mijn opmerkingen over Calvijn voor een laatste artikel over hem.

Daarna komt dan de beantwoording van de beide resterende vraagpunten, die ik in den aan- vang beloofde te bespreken. Dat de bespreking van de eerste drie vragen zoo breed uit- gedijd is, is te verklaren (naar ik zei) uit de om- standigheid, dat ik bij de bestudeering der kwestie op meer onoffenheden stuitte, dan ik eerst vermoed had. Het voordeel van deze bredere be- spreking van Calvijn en de Synopsis is, dat ik nu korter kan zijn in de bespreking der resterende vraagpunten.

K. S.

Naschrift. Tot mijn verwondering bleek mij uit een correspondentie, dat door den correspon- dent het slot van mijn voorgaande artikel zóó is opgevat, dat ik Prof. Hepp in staat achtte, a) te bidden wat min of meer farizeeuwisch zou zijn, b) de waarde van de Synopsis achteraf te verkleinen.

Ik ben bang voor voortwoekerend misverstand, en concludeer dus, dat ik zoo iets nóch bedoeld, nóch gezegd heb.

a) Ten aanzien van het eerste punt lette men hierop, dat ik sprak niet over een gebed, dat door iemand gebeden werd, maar dat gebeden zou worden. Ik wilde maar zeggen: als men de opwekking tot het gebed concreet zou volgen, zou men tot een konkreten tekst moeten komen; en voor dien konkreten tekst huiver ik dan als de (hypothetische) bidders aan bepaalde namen denken zouden. Zóó heb ik het bedoeld: nu ik evenwel nalees, wat ik schreef, geef ik grip toe, dat het er onduidelijk staat, al staal er dan ook niet, wat mijn correspondent er in „aangeduid“ zag. Men zie evenwel geen „aandui- dingen“ in wat ik schrijf; overigens betreur ik voor mezelf mijn al te gedrongen schrijfwijze in die bepaalde volzinnen.

b) Wat het andere punt betreft: hier stáát toch zeer duidelijk, dat ik niet op Prof. Hepp doelde, doch op „toeschouwers“, die ge- neigd mochten zijn, niet zakelijk de argumenten te wegen, doch aan voor-oordelen te blijven hechten. Dat dit gebeurt, is helaas duidelijk.

K. S.

Rectificatie. Verleden week stond, blz. 187, te kolom, regel 11 v.o. te lezen: „singuli“, en dan daarna een haakje. Het haakje moet evenwel vóór „singuli“ staan; anders is de zin onverstaabaar.

K. S.

Buchman-beweging.

Nog steeds vraagt deze beweging de aandacht. Sommigen verwarren de vraag, inhoeverre inder- daad ook hier iets goeds is bereikt (wat niemand ontkent, evenmin als van het Leger des Heils, de z.g. Darbisten etc.) met de andere kwestie, hoe deze beweging is te taxeren in haar principiëlen opzet.

Ds W. van 't Sant heeft reeds meer dan eens over deze beweging geschreven. Thans kwam bij Drukkerij Van Haeringen, Den Haag, een nieuwe brochure van denzelfden schrijver van de pers, onder den titel: „Beproeft de Geesten“ (31 blz.). Ds van 't Sant bespreekt de beweging „vanuit de vraag naar onze verhouding en houding als Gere- formeerde Kerken tegenover deze beweging“. Hij doet dit op zeer bezadigde wijze, beide boven gereleveerde vraagpunten uit elkaar houdende. Na een inleiding volgt § 1: karakter en doel; § 2: de techniek der beweging; a) „leiding“; b) „stille tijd“; c) het „deelen“; § 3: de beweging en de kerk.

Gaarne beveel ik de lezing van dit bedachtzame woord over deze nog steeds praetisch op ons ker- kelijk leven en zijn taxatie ingrijpende kwestie aan.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Een huldiging van voor 35 jaar.

Het leven van onze Koningin-Moeder, door wier verscheiden deze week het land in rouw is ge- bracht, is rijk geweest aan hooge momenten.

Bij tallooze gelegenheden, blijde en droeve, officiële en geheel-onverwachte, heeft Zij de warme liefde van het Nederlandsche volk ondervonden. Als een kleurige boog heeft zich de vereering van een dankbare natie over haar leven gewelfd.

Zij was het, die met toewijding en oprechte ge- voelens van belangstelling tot het volk gekomen is, die, meer dan 55 jaar lang, getoond heeft één te zijn met dat volk in zijn vreugden en zijn moeiten — maar dat volk heeft ook die liefde verstaan en — het woord werd dezer dagen in de krant ge- bruikt — met „mateloze“ wederliefde beantwoord.

Daarom en daardoor zijn de hooge momenten vele geweest.

Van die alle was waarschijnlijk wel het hoogste en rijkste het oogenblik, toen ze in September 1898 de regeering mocht overdragen aan haar Dochter, die ze met zoo uitnemende zorg en on- vermoeiden ijver voor de zware taak had voor- bereid. Iets van dien rijkdom straalt door in het woord, waarmee zij in de Proclamatie van 31 Augustus 1898 haar verheven ambt van regentes neerlegde: „In dagen van smart en rouw trad ik op als Regentes van het Koninkrijk, thans schaart zich het geheele Volk in vreugde om den troon zijner jonge Koningin“.

Over de eminente wijze, waarop ze den hoogen plicht, Regentes te zijn voor een minderjarige vorstin, heeft vervuld, hebben in deze dagen de kranten allerwege geschreven. Reeds in het Natio- naal Gedenboek van 1923 is het in samenvatting aldus gezegd: „Hare natuurlijke vroomheid, haar sterk plichtsgevoel, hare inzichtrijke belangstel- ling in 's lands zaken, hare kritische toegankelijk- heid voor deskundige adviezen, hare oprechte ge- voelens voor het land, waaraan zij zich door haar huwelijk verbonden had, hare moederlijke wijs- heid tegenover de jonge Koningin hebben haar den weg gewezen. Nooit heeft men bespeurd, dat zij gearzeld heeft te gaan, waarheen zij meende te moeten gaan“. En H.M. de Koningin zelve ver- klaarde in haar eerste proclamatie: „Mijn innig geliefde moeder, aan wie ik onuitsprekelijk veel verschuldigd ben, gaf mij het voorbeeld van een edele en verheven opvatting der plichten, die nu op mij rusten“.

Het is dan ook niet te verwonderen, dat het volk in zijn breede lagen er behoefte aan gevoelde, van zijn groote dankbaarheid jegens de Koningin-Regentes getuigenis af te leggen, toen zij haar pub- lieke taak had volbracht. Een grootsche huldi- ging is haar bereid op den 2en September 1898 en een huldeblijk is haar op plechtige en feestel- ijke wijze aangeboden.

Dat huldeblijk was vergezeld van een album, waarin de namen der zeer vele deelnemers ver- meld stonden en ter introductie ging aan die lange lijst vooraf een vers van den, toen hoogbejaarden, dichter Nicolaas Beets.

Het is dat vers, dat ik bedoel met het opschrift boven dit artikel.

't Heeft de beteekenis van een historisch docu- ment, en is alszoodanig nu, nu de geliefde Lands- moeder is heengegaan, een aantrekkelijke herinne- ring. Maar ook zegt het klaar en duidelijk, wat de zegen is geweest, die Nederland in Koningin Emma van God heeft ontvangen. En in dat getui- genis is het een waardevol „In Memoriam“, nu ze, zoovele jaren later, is verscheiden.

Het gedicht luidt aldus:

Duld, Koninklijke Vrouw! dat Nederland U huldigt
Met blijk van liefde en dank en eerbied, diep en groot!

Het is aan U 't behoud van 't Hoog geslacht
verschuldigd,
Dat uit te sterven dreigde en opbloede uit uw schoot.

U zegent uit zijn graf de Koning, wien Ge een zegen
Des Hemels zijt geweest op 't afgaand levenspad;
U zegent van haar Troon, aan Uwe hand bestegen,
De Dochter, die in U de vroedste moeder had.

U zegent van rondom uit hooge en lage woning,
Een volk, dat één van zin uw rijksstaf heeft gekust,
Met eerbied voor de Weeuw van zijn Beminden
Koning,

Verzekerd van uw hart en op uw deugd gerust.

U zegne van Omhoog de God, dien we U zien eeren,
Met wat gelukkigst maakt en opheft boven 't stof!
Hij was uw sterkte en licht bij zorgen en regeeren:
Zijn vrede blijve uw deel, met aller braven lof!

Vorm en woordkeus zijn ouderwetsch. Natuur- lijk. Beets was in 1898 een 84-jarige, die in zijn dichtvorm behoorde tot het geslacht der veerti- gers. Wat de vernieuwing gebracht had, was aan hem voorbijgegaan; hij wilde er trouwens ook niet van weten.

Maar de toon is warm, en de hulde, die gebracht wordt, is oprecht.

En om die warmte en die oprechtheid is het, vers, juist nu, nu we er behoefte aan hebben van zulke gevoelens te getuigen, van waarde.

De wensch, in den laatsten regel vervat, is wel op heel bijzondere wijze in vervulling gegaan!

De vrede Gods en de lof van alle welmeenenden zijn tot aan haar laatste oogenblikken toe het deel der Vorstin geweest!

En ons herinneren blijft een dankend gedenken.

C. T.

VRAGEN VAN GEESTELIJK EN ZEDELIIK LEVEN

Een gedeeld geloof — en de zaligheid.

Dezelfde inzender, wiens vragen aangaande de heiligmaking ik beantwoordde, deed nog een paar andere. O.m. ook deze: of iemand, die niet uit- sluitend op de gerechtigheid en voldoening van Christus zijn vertrouwen stelt, maar voor zijn behoudenis ook nog iets verwacht van de ver- dienste en de voorspraak der heiligen of van eigen poenitentie en goede werken, zalig kan worden.

Vóór ik deze vraag beantwoorden ga, eerst iets over de vraag zelve.

Ze is een van de aller-ellendigste vragen, die wij, menschen, stellen kunnen.

Ze is in den grond een diep-zondige vraag.

Vooraf wanneer we daarbij — anders dan de inzender — aan onszelven denken.

Ze vervalscht heel het vraagstuk waarom ze zich beweegt. Heel het vraagstuk van onze recht- vaardigmaking voor God.

Want waarover gaat het daarbij?

Het gaat daarbij niet over het minimum, waar- mee wij, zondaars, nog net zullen kunnen volstaan, om aan de hel te ontkomen en een plaatsje in den hemel te krijgen. Maar het gaat daarbij over deze vraag, van heel andere en van oneindig hooger orde: hoe de Heere onze God ten aanzien van ons, in volledige betaling onzer schuld, tot den laat- sten penning toe, en in volmaakte volbrenging van Zijn heilige wet, tot den laatsten titel en den laatsten jota toe, tot Zijn volle recht zal komen.

Maar elke vraag naar het minimum waarmee we voor Hem zullen kunnen volstaan, dringt dezen ab- soluten eisch van het recht en de majesteit onzes Gods op zij, om onze rechtvaardigmaking en zalig- heid te herleiden tot een kwestie van geven en nemen, van loven en bieden — tot een zaak van negotie.

Wie in diën weg zoekt klaar te komen, heeft nog nooit in de vierschaar Gods gestaan, vlak voor zijn hemelschen Rechter. De partij, waarmee hij te doen heeft, is niet de heilige en rechtvaar- dige God, maar zijn eigen omkoopbaar geweten, waarin hij eigenlijk nog als rechter over zich- zelf zit.

Ik zeg dit zoo scherp, omdat dit negotiëren op het stuk van zalig-worden, niet alleen ten aan- zien van onze rechtvaardigmaking voor God, maar ook over héél de lijn van 't zalig-worden, bij heel wat van die zich christenen noemen, aan de orde van den dag is — óók op 't stuk van de geboor- zaamheid.

Hoe vol is de lucht van vragen als: of dit er niet nog op door zou kunnen, en of dat nu zoo erg zou zijn; of je niet met dit nog een goed christen zou kunnen zijn, en of je nu dat buiten den hemel zou sluiten. Altemaal vragen, die doen alsof 't christelijk leven een marktplein was, waar God de koopman is en wij de koopers zijn, en waar het er op aankomt de waar voor het zacht- ste prijsje machtig te worden.

Maar in Zijn heilig Woord ontmoet God de Heere ons niet als koopman op de markt, maar als Rechter in de rechtszaal. En bij Zijn recht- spraak geldt geen andere maatstaf dan de eisch van Zijn heilig en absoluut recht. Niemand ont- vangt er vrijspraak dan die gelooft in den Midde- laar Christus, die aan dit recht voldeed. En wie haar ontving, die ontvangt als regel voor het leven der dankbaarheid geen andere wet dan die van het „Gij zult den Heere uwen God liefhebben met gehéél uwe ziel, met gehéél uw verstand, en met al uwe krachten“.

Hier is geen plaats voor loven en bieden, voor afdingen en bekribbelen.

En wie zijn ziel behouden wil, geve onder dit absolute recht zijns Gods zich gevangen.

Het licht der genade zal over hem opgaan.

Doch, zóóals ik reeds zei, doet inzender zijn vraag niet ten opzichte van zichzelf.

Hij denkt daarbij aan anderen. Met name aan Roomschen, die voor hun zaligheid hun vertrou- wen stellen, niet op Christus alleen, maar, zij het ook voor een kleiner deel, op de kerk, op de ver- dienste en de voorspraak der heiligen en op eigen poenitentie en goede werken.

En zóó bedoeld, is ons oordeel over zijn vraag natuurlijk minder scherp.

Minder scherp, omdat er, als ze geen bloot-theo-